СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. — РІК XXXIII. — Ч. 148. — Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 27. червня, 1925.

VOL. XXXIII. — No. 148. — Jersey City, N. J., Saturday, June 27. 1925. — THREE CENTS.

Кулидж робить заходи в конґресі для скріплення свого становища.

СВОМСКОТ, Месечузетс, 25. червня. — Президент Кулидж, котрий прибув сюди на літні ферії, відбув з републиканськими провідниками важні політичні наради, на котрих розглядано питаннє, в який спосіб може уряд ще більше скріпити свою силу в конґресі. Здаєтьcя, рішено старатися відобрати поступовцям місця, опорожнені через смерть Ла Фолета та Леда.

СВАРКА ЗА ПОДАТКИ.

ВАШИНҐТОН, 25. червня. — Департамент скарбу постановив підняти на найблизчій сесії конґресу питаннє, до чийого скарбу мають іти податки від великих спадків. Федеральний скарб стоїть на становищи, що се несправедливо, щоби всі ті податки забирали стейтові уряди.

КАТАСТРОФА НА ВУЛИЧНІЙ ЗЕЛІЗНИЦІ.

ДЖЕРЗИ СИТІ, 26. червня. — В одному возі місцевого трамваю, їдучім з гори недалеко від Девятої вулиці та Гобокен Стріт, попсулася гальма, і наслідком того віз зїхав з гори та звалився на другий віз сеї зелізниці, що стояв на бічних торах, повний пасажирів. Підчас зударення погибло на місци троє людий, в тім числі одна жінка, Йосифіна Зебровська, а близько пів сотки віднесло тяжкі покалічення. Межи покаліченими богато славянських імігрантів, що їхали тоді з роботи домів.

ВИБУХ МАШИНИ ДО ВАРЕННЯ ГОРІВКИ ПЕРЕРИВАЄ ПОМИНКИ.

НЮ ЙОРК, 24. червня. — Підчас поминків по Марії Ґонсалос, що померла в Бруклині, почули присутні на них гості голосний вибух, а рівночасно побачили блеск огню. З переляком кинулися вони до виходу, а опісля на вулицю. За який час наспіла пожарна сторожа й вгасила дім, який почав уже на добре горіти. Поліція найшла на згарищах частники машини до варення горівки й заарештувала хазяїна мешкання, в котрім случився вибух. По відїзді пожарників учасники поминків вернули назад докінчувати.

КОЛИ НЕМА ПОЛЯКИ.

НЮ ЙОРК, 24. червня. — На вулиці Еверґрін в Бруклині займився будинок старого бровару. Пожар був такий великий, що на його погашенне треба було кликати пять компаній пожарників. Замітно, що зараз проти горіючого бровару є щкола, а в ній в час пожару було 3,200 дітий. Побачивши пожар, учительки повідомили дітвору та завізвали дітий держатися спокійно. Дітвора без клопоту вставилася в ряди й спокійно вийшла з кляс та розійшлася домів.

ГОЛОВНИЙ ЛІКАР ЗА ОГЛЯДАННЄМ ІМІҐРАНТІВ НА ТІМ БОЦІ.

ВАШИНҐТОН, 24. червня. — Ґенеральний лікар Злучених Держав Каминґс заявився за тим, щоби всіх іміґрантів, що їдуть до Злучених Держав, оглядати в старім краю. На думку сього лікаря, се поможе лікарським властям удержувати населенне Америки без пошесних недуг.

СМЕРТИ ВІД РАДУ.

ВАШИНҐТОН, 24. червня. — Від часу, як федеральний уряд оголосив, що він буде розслiджувати всі смерти від раду, до уряду напливають все нові зголошення про кревняків, померших від раду.

УРЯД ЩЕ РАЗ ПОСИЛАЄ НОТИ ДО МЕКСИКА.

ВАШИНҐТОН, 24. червня. — Американський амбасадор до Мексика виїхав нині до мексиканської столиці, везучи зі собою нову ноту американського уряду до Каеса, мексиканського президента, в якій Злучені Держави вичисляють подробично свої зажалення до Мексика.

ГОРА ЗАВАЛИЛАСЯ В РІКУ.

ШЕЙІН, Вайоминґ, 24. червня. — В середній частині західного стейту Вайоминґа завалилася в ріку Ґрос Вентре велика скалиста гора.

Скали, звалюючися в ріку, забрали зі собою по дорозі дерева, худобу й хати. Припадково сталося так, що жертв у людях не було.

ПРОТИ НОВИХ ПРОГИБІЦІЙНИХ ПЛЯНІВ.

ВАШИНҐТОН, 24. червня. — Кількох сенаторів виступило проти нових плянів федерального уряду щодо виконування прогибіції. Сенатори кажуть, що новий плян не принесе користи виконуванню прогибіції, бо стейтові уряди не захочуть помагати федеральному в сій роботі.

ДІВЧИНА-БУТЛЕҐЕРКА ДО ВЯЗНИЦІ.

СТРАВДСБЕРҐ, ПА., 24. червня. — Місцева поліція арештувала за бутлеґерство дівчину, котра назвала себе панною Евелін Меккейб та подала, що мешкає постійно в Шикаґо. Суд установив її кавцію на тисячу долярів, а коли вона сего бейлу зложити не могла, її замкнено в стейтовій вязниці.

НАЙШЛИ КОСТИ СТАРИННИХ ІНДІЯН.

АБЕРН, Ню Йорк, 24. червня. — Експедиція нюйорського індіянського музею, що від двох літ вела тут розкопи на давних індіянських оселях, попала на кістяки старинних Індіян, які мають що-найменче півтора тисячі літ. Попри кости найдено [illegible] наряди, які мають значіннє для історії американських [illegible]

ЩО ДАЄ ЖИДАМ ПОЛЬСЬКИЙ УРЯД?

„Фольксцайтунг" подає десять точок угоди, щодо котрих сіоністичні посли й польський уряд уже прийшли до згоди:

1) Польський уряд заявляє свою готовість поширити фунпорядок, після котрого одинокою урядовою мовою жидівських віроісповідних громад (кагалів) має бути польська мова. Жиди будуть могли вживати там своєї мови.

2) Польський уряд признає свою готовіть поширити функції жидівських кагалів в ріжних містах і місточках, признаючи їм право вирішувати льокальні жидівські справи.

3) Жидівські приватні школи дістають від польського уряду право публичности і мають право вчити свої предмети після своєї волі по жидівськи, гебрейськи або польськи.

4) Польський уряд зобовязується давати жидівським купцям кредит у польськім державнім банку так само, як він дає нежидівським.

5) До польського державного банку ввійде представник жидівських фінансових кругів.

6) Виконаннє польського концесійного закона, після котрого Жидам відобрано державні концесії та знищено економічно коло 30,000 жидівських родин має бути відложене на 5 літ. Сі Жиди, що ще досі такі концесії мають, мають їх задержати, але се задержаннє обмежене на 5 літ.

7) Польський уряд касує (відкликує) всі свої розпорядки, на основі котрих обмежалося число жидівських студентів на університетах у Польщі. Польський уряд також відкличе розпорядок, котрим малося обмежити число жидівських офіцирів у польській армії.

8) Всі ті Жиди, що мали колись в Галичині державні посади, а втратили їх по переході Галичини під Польщу, мають їх назад дістати.

9) Жидівський клюб уложить лісту адвокатів, які польське міністерство судівництва прийме яко спис осіб, здібних практикувати перед польськими судами.

10) Польське міністерство віроісповідань і освіти утворить при собі осібний жидівський відділ.

ЗАГАЛЬНА ВІЙСЬКОВА СЛУЖБА В РОСІЇ.

МОСКВА. — Народний комісар війни Фрунзе, промовляючи на однім зібранню робітників в Москві, подав до відома, що радянський уряд приготовле плян загальної військової служби в СРСР.

Законопроект в цій справі находиться вже в руках Ради Народніх Комісарів.

„Непрацюючі елементи" не будуть покликані під збрую. На такі елементи буде наложений окремий військовий податок, або вони будуть покликані до сповнення робіт загально господарського характеру, як будови доріг, копання каналів і инших публичних робіт.

ЗАКУПНО КОНЕЙ ДЛЯ НІМЕЧЧИНИ У СРСР.

Згідно з донесеннями радянських ґазет ґрупа німецьких промисловців робить перед комісаріятами закордонної торговлі та земельних справ заходи для закупки і вивозу зі СРСР 10-ти тисяч коней для німецького промислу.

ПРОГУЛЬКА ХОРУ.

Звісний із своїх виступів в околиці Ню Йорку, український хор в Джерзи Ситі (із гір міста) під дірігентурою п. А. Ґели, виїде в слідуючу неділю т. є. 28-го червня трокаии, які вирушать о год. 9-тій рано і 12-тій в полудне з Народного Дому, 367 St. Paul's Ave., на прогульку до гарного ліску в Атинії (Athenia коло Пасейку), положеного при Вен Гавтон і Кемпбел (Van Houghton & Campbell Ave.) Підчас забави для увеселення гостий хор відспіває кільканайцять українських і англійських пісень. — З Ню Йорку або з Джерзи Ситі їдеться зелізницею Erie до Пасейку а там при діпі береться джітней Passaic-Athenia, який завезе на місце пікніку, висідаючи на Van Houghton і Campbell Ave. Вступ для гостий безплатний.

ДЛЯ ОЗНАЧЕННЯ ГРАНИЦІ.

Між Канадою а Злученими Державами нема найменшого знаку якої будь границі. Лише в пограничних містах і місточках знають, що по одній стороні міста Канада а по другій Зл. Держави, а на полю нема жадного знаку. Доперва тепер канадійський і американський уряд рішили спільними силами побудувати фіґури вздовж границі у віддалі 20 миль одна від другої. Американці вже тепер будують сі фіґури з заходу а Канадійці зі сходу.

СМЕРТЬ У ФАБРИЦІ.

Дня 5. червня у фабриці Манітоби Джипсум Ко. у Вінніпеґу, помер Українець, Петро Гуцал. Він мастив машину і наблизився за близько до оси, котра піймала його за шмаття і в одній хвили обмотала довкола себе. Се сталося так скоро, що нещасливий Гуцал міг лише раз крикнути о поміч. Коли инші робітники збіглися й спинили машину, Гуцал був зімнятий на оси до непізнання і без знаку життя.

Він числив около 35 літ і лишив жену і троє дітий.

СОРОКЛІТНИЙ ЧОЛОВІК.

Анґлійський лікар Шарль Томпсон, який займається спеціяльно студіями над здоровлям 40-літного мущини, оголосив такі помічення:

Небезпечним віком для мущини це час, в якім він доходить до 40 літ. Коли який мущина в якім-такім здоровлю переступить цю межу людського віку, то тоді може він жити до пізної старости, коли тільки цего захоче і буде перестерігати відповідних приписів. Доктор Томпсон каже, що це зависить виключно від мущини, чи він в 50-их роках буде світити лисиною, буде глухий і беззубий, чи ні. Щоби уникнути цих важких прикмет старости, поручає Томпсон сороклітним мущинам слідуюче: Обережно з їдою і напитками. Мясо їсти найбільше раз на день. Пива зовсім не пити. Не пити чаю. Дуже мало пити алькоголю і то лиш вечером. Від часу до часу постити один до трох днів. Абсолютно не курити. Старанно пильнувати зубів і відвідувати дентиста. Скоро йти спати і добре виспатися. Держати ціле тіло, а особливо ноги у великій чистоті.

Др. Томпсон завважує, що хто послідовно держиться цих приписів, то може дожити глибокої старости в добрім здоровлю.

ЗИТА В АНҐЛІЇ.

Часописи доносять, що бувша австрійська цісарева Зита переїхала до Анґлії і замешкала в Лондоні.

ДОЛЯ ПОЛЬСЬКИХ РОБІТНИКІВ У ФРАНЦІЇ.

П. А. Т. подає, що на зібранню Т-ва інтелектуальної і культуральної співпраці з еміґрантами на пропозицію Ґіжинського, секретаря рільних робітників, постановлено зорґанізувати анкету в ціли обрисовання положення польських робітників відносно безробіття, що починає ширитися в промислових і рільничих осередках. Промовці, що говорили в цій справі з натиском підкреслювали конечність зменшення інтензивности еміґрації польських робітників до Франції.

КІНЕЦЬ ДИКТАТУРИ В ЕСПАНІЇ.

З Еспанії наспіли відомости, що диктатор Прімо де Рівера подався до димісії, яку приняв край з нетаєною радістю. Прімо де Рівера не тільки не поправив відносин в Еспанії, а навпаки через нездарне ведення війни в Мароко наразив ще край на великі втрати і на упадок політичного значіння Еспанії в кольоніях.

3-ТИЙ РАДЯНСЬКИЙ СОЮЗНИЙ ЗІЗД І УКРАЇНСЬКА СПРАВА.

Варшавська „Жечпосполіта" ч. 137 пише про 3-тий радянський зїзд слідуючими словами: „В найбільш загорілім тоні були виголошені мови українські, в яких дальше ставлено домагання прилучити Бесарабію до Радянського Союза. Головний комісар надволжанської радянської републики Старий доказував, що недалека вже хвиля, коли Рад. Союз скріпиться через зєдинення з братами, мешкаючими по другім березі Дністра. Зїзд приняв бурливими оплесками протест української інтеліґенції проти безприкладного гноблення Українців у Сх. Галичині. Протест зазначує, що така ситуація не може довше тягнутися і що Рад. Україна мусить заволодіти Сх. Галичиною".

КОМУНІСТИ ПОЛЬОНІЗУЮТЬ БІЛОРУСЬ.

Білоруський часопис „Криниця" пише: Серед польських комуністів на радянській Білоруси є богато людей, котрі пролізли в комуністи лише тому, щоб лекше могли провадити польську роботу серед Білорусинів-католиків, котрих і вони уважають „польської віри" і котрих польщать, як лише можуть. Як подає часопис „Звізда", що виходить в Мінську, на Радянській Білоруси є тепер 113 чисто польських шкіл і всього 40 польсько-білоруських. Такій праці польських комуністів серед Білорусинів готов позаздрити сам Станислав Ґрабскі.

ПОГОНЯ ЗА „ПАНИЧЕМ".

Велика поліційно-військова облава, влаштована для зловлення в Ярославщині ватажка озброєної шайки „Панича", не дала доси ніякого висліду. Навпаки, „Панич" виконав нові несподівані напади. І так цими днями переняв він в лісі звісного магната ґрафа Альфреда Потоцкого і його дочку, з якими мав довшу розмову. Поставивши ґрафови до виконання певні жадання, пустив його і дочку живими. Незадовго після цего напав на заїздний дім в Радимні і обніс до нитки. А тимчасом поліція перетрясає ліси і шуварі, пильнує доріг і стежок.

Офіцирська революція в Греції

АТЕНИ, 25. червня. — Приготований заздалегідь офіцирський замах на уряд вибух нині рано. На чолі руху стоїть ґенерал Панґальос. До нього прилучилася велика частина армії та фльоти, і тому замах удався сейчас без найменчого спротиву. Старий уряд зложено, а владу обняв тимчасово ґенерал Панґальос.

В „революції" не згинув ніхто. Жовніри старого й нового уряду віддали кілька стрілів, але у воздух. Місто Атени тепер спокійне, хоч всі крамниці й банки замкнені.

Ґенерал Панґальос почав сейчас переговори в справі утворення нового кабінету міністрів. Сподіються, що до нього ввійдуть якісь члени скиненого кабінету.

ПОЛЬСЬКО-ЖИДІВСЬКА ЗГОДА ЗАКЛЮЧЕНА.

ВАРШАВА, 25. червня. — Переговори межи жидівськими послами під проводом Райха і д-ра Тона а польським урядом щодо польсько-жидівського порозуміння, які велися від кількох місяців, а які наробили вже стільки розголосу в світі, покінчилися нині заключеннем угоди.

Офіціяльної заяви про факт заключення та зміст сеї угоди ще не проголошено, бо вперед потвердити його має кабінет польських міністрів, а відтак проголосити польський уряд. Згідно з тим бажаннем переговорюючих сторін, жидівська преса в Варшаві постановила здержатися з оголошеннем поодиноких точок угоди до часу її офіціяльного проголошення. Одинокою жидівською ґазетою, що досі оголосила точки сеї умови, є місцевий орґан Бунду „Фольксцайтунг".

СІОНІСТИ ПОТВЕРДЖУЮТЬ УГОДУ.

ВАРШАВА, 25. червня. — Нині відбулася тут конференція головної сіоністичної ради, перед котрою відвічають сіоністичні посли в польськім парляменті. Предметом нарад була справа угоди межи сіоністичними послами а польським урядом.

По довгих нарадах рада постановила затвердити переговори, які в імени сіоністів вели др. Райх і др. Тон, та дали сим послам право заключити з урядом угоду.

Польський уряд домагається від Жидів у заміну за свої уступства, щоби жидівські посли в парляменті не голосували з послами лівиці, себто перейшли до партії уряду та перестали підпирати національні менчости в соймі. Коло відкинуло домаганнє уряду щодо сеї точки, кажучи, що воно не може зривати з національними менчостями, однак воно обіцяло не голосувати з лівими партіями.

Польский уряд поставив теж домаганне, щоби польські Жиди старалися розвивати поза границями Польщі теплійші почування супроти Польщі.

ФРАНЦІЯ ПРОТЕСТУЄ ПРОТИ КИТАЮ.

ПЕКІН, 25. червня. — Французький представник зложив у китайськім уряді врочистий протест проти вбийства одного французького купця, що погиб минувшого вівтірка на вулицях Кантону в бійці з Китайцями.

По цілім Китаю починається підносити голос: „Вбивай всіх чужинців." Рух звертається передовсім проти Анґлії.

НЕБУВАЛЕ ВИПРАВДАННЄ ВБИЙСТВА ТЕСТЯ.

БУДАПЕШТ, Угорщина, 25. червня. — Перед державним мадярським судом ставав нині обжалований за вбийство свого тестя др. Ернест Фрорайх, визначний член богатих мадярських кругів. Обжалований боронився на суді тим, що його тесть був страшний скупар, який держав у нужді свою родину. Обжалованого засуджено після сього на чотири роки вязниці.

АНҐЛІЙСЬКИЙ ПОГЛЯД НА АМЕРИКУ.

ЛОНДОН, 25. червня. — Велика ґазета Де Морнинґ Повст містить нині статтю про Америку, в котрій доказує, що Америка „сходить на пси". Причиною сього має бути те, що вона має за богато гроша й за богато законів. Теперішна филя злочинів є познакою ненормального стану американської суспільности.

АНҐЛІЯ ДЕБАТУЄ ҐАРАНТІЙНИЙ ПАКТ.

ЛОНДОН, 25. червня. — По цілій Анґлії відбуваються тепер збори, на котрих розглядається питанне, чи Анґлія має потвердити ґарантійний пакт.

На одних таких зборах у Лондоні промовляв лорд Сесил, котрий підчеркнув велику вагу у користь ґарантійного пакту. На його думку, сей пакт причиниться богато до замирення Европи.

Французький заграничний уряд висказав своє вдоволеннє з промови анґлійського міністра Чемберлина в анґлійськім парляменті.

НОВЕ УСИПЛЯЮЧЕ СРЕДСТВО.

ПАРИЖ, 25. червня. — Кільком французьким лікарам удалося відкрити нове усипляюче средство.

Як переконалися вже другі лікарі, воно не мучить так серця, як другі усипляючі средства, яких уживано до сього часу. Тому й думають уживати його головно при таких недугах і операціях, при котрих хорий мусить бути в безпритомности довший час.

НОВИЙ СОВІТСЬКИЙ СОЮЗНИЙ СОВНАРКОМ.

Дня 22. мая вибрав центральний комітет новий союзний совнарком (міністерство) в слідуючім складі: Предсідатель: Риков; містопредсідателі: Каменев і Цюрупа; комісар заграничних справ Чичерин; заграничної торговлі Крассін; внутрішної торговлі Шайнман; скарбу Сокольніков; праці Шмід; почти Смірнов; війни Фрунзе.

СЛАВНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ СПІВАК У ЛЬВОВІ.

В перших днях червня прибув до Львова славний український співак, перший геройчний тенор німецької опери в Киль, Модест Менцінський, і [illegible]

"SVOBODA" (LIBERTY).
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодинoке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

НАЙБЕЗПЕЧНІЙШИЙ СПОСІБ ЩАДЖЕННЯ

В Ню Йорку скоїлася недавно така пригода. В тісному мешканню в східній частині сього міста найдено на ліжку тіло 56-літного італійського імігранта Іполіта Бронсіно. Було се в неділю рано, коли родина Бронсіна вибралася десь в околицю на недільний відпочинок, чи до купелі. Сусіди відкрили сильний сморід ґазу, добуваючогося з мешкання, а коли хазяїн, звідомлений про се, виломив двері, Бронсіно вже був неживий. Коли родина вернула пізним вечером домів, довідалася від хазяїна дому, що батька родини забрав уже погребник і жде від них дальших припоручень.

Покійний лишив до своєї родини письмо. В ньому він росповідає їм про свої фінансові клопоти. Через двайцять два роки свого побуту в Америці сей італійський іміґрант складав цент до цента, щоби зложити собі якусь суму на забезпеченне себе й своєї родини. Нещасливе фінансове підприємство забрало просто всі його ощадности. Коли його знакомий, котрому він віддав був гроші на „росплодок", повідомив його, що всі гроші пропали, Бронсіно побачив, що по 22 роках праці на случай його смерти його родина мусілаби зажичитися, щоби його поховати. В страшній роспуці він наклав на себе руку.

Такий факт донесли ґазети. Не місце тут судити з морального становища Бронсіна та розбирати, чи добре він поступив. Людина, яка накладає на себе руку, про такі питання не думає, бо вона тоді не при здоровім розумі. Його божевілля видно з його розумовання; він каже, що він свою родину довів до можливої руїни, і тут він зараз, місто радити щось на сю руїну, її ще своїм вчинком прискорює.

Не пора говорити про моральність сього вчинку, а пора тут говорити про ті вчинки, які довели нещасного іміґранта до крайно роспучливого кроку. Колиб углянути глибше в його душу в хвилю страшного отчаю, то певно можнаби побачити, що найстрашнійшим викидом совісти в ту хвилю була свідомість, що він довів свою родину до зовсім небезпечного стану. Якби не се переконанне, то його грошеві втрати певно не довелиб його до такого крайного вчинку. В страшній роспуці з приводу руїни своєї родини, він і не добачив, що своїм учинком він ще далі сю руїну посуває. Своїм кроком він немовби сказав: „Взяв вовк кобилу, най бере й лоша".

Представмо собі на хвилю, що сей самий чоловік, котрий своїм роспучливим вчинком осиротив вдову й четверо недорослих ще дітий, належав до запомогової орґанізації, платив точно приписані вкладки, сповняв всі инчі обовязки, словом, був певний, що його родина дістане по його смерти запомогу. Чи можнаби собі представити, що він тоді так легко попадавби в роспуку? Чи зробивби він тоді сей дивний, божевільний крок, котрий значить: Взяв вовк кобилу, най бере й лоша? Здається, що не зробивби. Його роспука не булаби ще така страшна. Він ще знавби, що його рідні на случай його смерти всеж таки щось лишилобся з нього. Лишилобся ще тисяча-дві його обезпечення в запомоговій орґанізації. Булоб на похорон, і булоби ще на прожиток, поки не заведеться нового, зміненого життя, приноровленого до нових умов. Не закрадалабся в його серце чорна роспука, що його родина по смерти кине на нього каменем, як на непотріба, що сплодив родину, а її не забезпечив.

Велику службу обезпечення роскривають подібні події. Вони показують, що обезпечення є способом ощадности. Людина, котра записується до запомогової орґанізації, немовби приступила до щадничої каси. З тою хвилею вона починає складати гроші, які опісля припадуть його родині.

Се не лишень ощадність, але се ще з усіх родів найкраща ощадність. В других родах ощадностий людина не знає, кільки вона потрафить ощадити до смерти. Може ощадить кілька тисяч, але може не ощадить і кількох десяток. В обезпеченню ощаджуючий з гори знає, кілько ощадностий його дістане його родина. Вписуючися в орґанізацію, він згори заявляє, що він думає ощадити для родини стільки-а-стільки.

В других родах ощадностий людина не може бути нічого певна. Вона навіть непевна самого себе. Прецінь дуже часто людина збирається до якогось діла з великим запалом, але скоро остигає, з давного запалу не лишається нічого кромі неприємного почуття своєї безсильности. Інакше з обезпеченнем у запомоговій орґанізації. Тут не лишень людина собі з гори означує, кілько вона має ощадити за свого життя, але й ще вона установляє для себе всяких урядників, які на те тількиї є, щоби підганяти члена до сповнювання своїх обовязків, себто до постійного, безперервного ощаджування. Значить, запомогова орґанізація приучує людий давати слово ощаджувати на свою родину, а відтак приучує їх виконувати свої зобовязання. Запомогова орґанізація се велика школа ощадности.

Та вже найважнійше те, що певна запомогова орґанізація забезпечує своїм членам виплату такої ощадности, яку вони згодилися ощадити, і дає їм ґарантію, що їх родинам буде виплачена така ощадність, яку собі самий член вибрав. В сьому лежить забезпека перед роспукою.

ДЕШЕВИЙ ПАТРІОТИЗМ.

Як всякий гнет, так і національний гнет, який терпить тепер український народ від своїх ворогів, викликує серед нього всякі відпорні прояви. Бореться український народ проти своїх гнобителів на всякі способи. Одні орґанізують просвітну роботу серед Українців, шкільну й позашкільну, щоби вдоволити людську потребу просвіти українською мовою та не пустити українських людий в лабети польських шкіл та освітних орґанізацій, які менче дбають за освіту, а більше за польщенне. Другі орґанізують українські економічні інституції, підприємства, кооперативи, і таке инче, щоби українські люди гуртувалися для економічних цілий в своїх, а не ворожих орґанізаціях. Орґанізуються другі в свої релігійні церкви, щоби через свою віру не підпадати під впливи ворогів. Бувають навіть революційні орґанізації, які силою мають відповідати на насильства ворогів. Все те є нормальні наслідки живучости, нормальні прояви боротьби живого народного тіла проти сил, які не дають йому свобідно розвиватися.

Попри нормальні явища в кождім угнетенім народі появляються й ненормальні. Се ті явища, які буцімто на верха виглядають на справдішну патріотичну роботу в користь народа, а на ділі вони є лишень перешкодою у боєвій акції. Сюди треба зачислити всякі шумні виступи й лайки, одних людий проти других, — лайки, в яких лишень критикується других людий, а ніколи найменчим слівцем не показується, де є краща дорога. Сюди належить підчеркуванне всяких партійних та релігійних ріжниць в часи, коли партійна ріжниця не має просто ніякого практичного значіння, бо ворог не робить ріжниці межи щиро українськими партіями, але давить всіх на рівні, і коли всі партії годяться на потребу боротьби з ворогом. Сюди належить наконець всяке пустомельство, галасливість, бундючна патріотична фразеольоґія, яка народови ніякої користи не дає, а лишень його задурує, що буцімто щось великого робиться, тоді як на ділі нічого не робиться.

Особливо серед американських Українців богато пустого балакуньства. Правда, се подекуди наслідки тих умов, у які попали українські іміґранти в час великої війни. Відорвані від пня українського народа, вони не мали можности брати діяльної, безпосередної участи в праці й боротьбі за український народ. Відтяті від маси свого рідного народа, вони частенько з далека вдоволяли свою любов до рідного народа голословними заявами любови. Місто помагати силою в війні, в котрій лишень сила рішала, вони пером по терпеливому українському папери нищили ті сили, які вони вважали ворожими для свого народа.

І так вони привикли до сього паперового воювання, що богато з них, ще й досі хоче по папери воювати. Немає дня, щоби не піднявся якийсь могучий голос в обороні наших братів, але сей голос проявляється лишень на стовпцях української преси, і на сих стовпцях кінчиться. Кождого дня хтось запалює огонь любови до свого народа, але на сім огни, соломянім огни, і кінчиться, а наші брати в старому краю ні трохи при сьому не обігріються. Зірветься якийсь лицар-козарлюга, і вилає крепкими словами наших вороженьків — в українській ґазеті, котрої ні вороги ні безсторонні люди не читають. Підийдеш відтак до такого патріота, щоби дав жертву на зробленне пропаґанди проти ворогів у чужій, світовій пресі, то він ще й обуриться, як смів хтось жадати таких річий від нього, що так відважно бореться за український народ у своїх покликах до українських ґазет. Словом, затратилася в богато людий міра, що є праця, а що лишень балакуньство; що боротьба, а що рубанне мечем вітру або киванне пальцем у чоботі; що заходи доцільні, а що пуста й сумна комедія, яка має на цілі лишень задурити й других і себе, що нібито щось великого робиться, коли на ділі не робиться нічого.

Українська політика супроти сих двох явищ повинна бути ясна. Перші явища є корисні, і тому їх треба піддержувати. Другі явища некорисні, і їх піддержувати не треба. В усякій громадянській роботі треба держатися національного мірила, а сим мірилом є лишень скріпленне сили українського народа. Сю силу треба піддержувати, скріпляти, засталювати. На кождім кроці мусимо дивитися, чи наша робота скріпляє наш народ у його боротьбі з ворогами. Піддержуймо своїми матеріяльними засобами українські школи, видавництва, читальні, народні доми, економічні інституції, українську пропаґанду в світовій пресі, кожду відпорну акцію проти ворогів. Не бавмося, однак, ніколи в пустомельство, не забавляймося в пусті визиванки ворогів, бо й найтяжчі проклони ворогови не пошкодять, а нам не поможуть. Такими річами най забавляються діти, а ми, що вважаємо себе дозрілою частиною народа, займаймося лишень тою роботою, яка скріпляє наш народ та помагає йому добути право бути неподільним хазяїном на своїй землі.

З ПОЛЬСЬКОГО СОЙМУ.

Промова посла Хруцького дня 15. мая, 1925, підчас третього читання буджету.

Висока Палато! Я вніс дві поправки, що виражають недовіря до міністра справедливости, а рівнож до судових орґанів низчих інстанцій.

З браку часу не можу узасаднити своїх тез, мушу обмежитись тільки зясованням останнього процесу в Рівному. Суджено українських послів за нібито заклик населення до палення і різні Поляків.

На процес до Рівного прибуло 15 сенаторів і послів українських і білоруських, 62 свідків українських селян і інтеліґентів, а до оборони оскаржених зголосилося 11 українських адвокатів, що прибули з ріжних місцевостий українських земель. Велика Україна також бажала взяти участь в обороні

рада в Київі старалась о дозвіл для своїх представників на допущення до оборони.

Супроти такого заінтересовання процесом цілого українського народу польська преса заховувала гробове мовчання підчас цілого процесу. Виявився відразу однолитий польський фронт від права до ліва, спрямований проти українського народу. И під тим знаком боротьби побідників з підбитими і змагання потаємно зробити своє діло пройшов цілий процес в Рівному.

Передовсім замкнено двері суду й тут зайшло так далеко, що з порушенням приписів закону дано дозвіл зостатися на салі замісць трох тільки по одному довіреному оскарженим,

салі численні аґенти дефензиви, що нотували собі зізнання свідків.

Процес переводився в той спосіб, що предсідник добровільно став головним прокуратором, при чому війшов у свою ролю оскаржителя, що зовсім забув о свойому обовязку предсідника — дбати о безсторонність і рівновагу поміж оскарженням і обороною. Предсідник, дуже старанно виконуючи обовязок прокуратора, викинув з салі розправ оборонця д-ра Шевчука в брутальний спосіб, даючи возьному приказ о його видаленню, виключно за ставлення цим оборонцем питань, анальоґічних (подібних) тим, що ставив прокуратор. Таким своїм поступованням предсідник змусив до зложення мандату оборони зі сторони всіх 11 українських адвокатів, що є нечуваним в судівництві цілого культурного світу ділом.

Ось так переводився процес, над послами українського народу в польському суді без предсідника, при двох оскаржителях в особах предсідника суду і прокуратора, без оборони і при замкнених дверях в присутности численних аґентів дефензиви.

Спосіб переслухання свідків оборони предсідником викликав глибоке обурення навіть в самих свідках; предсідник глузував собі з них і унеможливлював складання ними їх зізнань: так він то пропонував свідкови висвітлити взагалі певну справу, то негайно ж стримував його, коли свідок хотів це зробити, і вимагав від свідка подання конкретних фактів, то знова при наведенню цих конкретних фактів перебивав свідка, бо то, мовляв, факти виняткові. (Переслухання свідка Богдановича).

Часом предсідник - оскаржитель, робив свідкови таке питання, а саме: „що то є держава", „чи можуть бути льояльними до держави комуністи", а відповіди на такі питання конклюдували кваліфікації (робилося висновки): „свідок видимо не розбирається в цих справах" (переслухання свідка посла Тарашкевича(б. доцента петроградського університету). Нема вже мови о тім, що предсідник раз у раз ухиляв питання, що робили свідкам оскаржені, і що моглиби служити на користь оскарженим. Зовсім иншою була поведінка предсідника відносно свідків оскарження, з яких 10 на загальну скількість 11 належать до польської народности і є напливовим елементом (осадники, ґмінні канцеляристи, польонізатори-учителі).

Як відмінне поступовання предсідника відносно свідків одної і другої сторони, свідчить такий факт: Підчас переслухання свідка оскарження — молодої учительки Польки — предсідник запропонував їй сісти; була також переслухана свідок оборони Українка п. Левчанівська, то не дивлячись на те, що є особою старшого віку і має титул сенаторки, такої пропозиції сісти предсідником зроблено не було, як рівнож і відносно инших свідків оборони, часом маючих титул посла чи то сенатора, а відносно оскаржених послів йому вже ніщо не перешкаджало, й не один раз погрожував їм виданням з салі розправ тільки за те, що вони робили запитання, що не подобалися предсідникови. Для повної характеристики предсідника треба додати, що він видалив з салі розправ одного з мужів довіря оскаржених, кореспондента „Діла" п. Рудницького за те, що звернувся до предсідника з прозьбою про охорону його перед занадто далеко йдучою опікою присутніх на салі аґентів дефензиви. Таким був предсідник суду.

Щодо особи прокуратора, то він був ініціятором внеску, щоби розправа була тайною і щоби бу[illegible] дозволено зістатись на

замісць трох мужів довіря, а найбільш характерним для пана прокуратора був факт, що з початку він домагався в виводах своєї промови 4 літ тяжкої вязниці для послів Чучмая і Васильчука і 4 літ дому поправи для посла С. Козицького, по перерві змінив своє домагання і зажадав і для останнього 4 літ тяжкої вязниці. Не менше вартним уваги було рівнож домагання прокурора поставити в звязок повстанський рух так званих диверзійних банд з промовою на вічу оскаржених послів.

Словом, поведінка так предсідника як і прокуратора підчас процесу в Рівному була такою, що властиво жадного виміру справедливости не було, бо хоч свідки оскарження відкрито призналися до ненависти відносно українських послів, добачуючи в оскаржених своїх особистих ворогів, хоч свідки оскарження виявили незнання української мови, в якій оскаржені посли відбували поставлені їм в вину промови на вічу в Почаєві 26-го серпня 1923 р., хоч зізнання свідків оскарження поплутані і заперечуючі одне другому були цілковито збиті, а один з них, одинокий свідок непольської народности зі сторони оскарження навіть зізнав в обороні послів, хоч навпаки зізнання свідків оборони виказали цілковиту безпідставність оскарження, хоч само по собі оскарження бе своєю безсенсовністю, бо закидає послам, особам інтеліґентним і освіченим, впрост ідіотичний учинок, хоч накінці само сформолування проступку в акті оскарження, як би навіть і стверджено було зізнанням свідків, не має ясно виявленого проступку, бо лише має форму погрози чи то пророцтва, не дивлячись на це все суд видав вирок засуджуючий усіх трох оскаржених українських послів: М. Чучмая на 2 роки тяжкої вязниці, П. Васильчука на 1 рік тяжкої вязниці і С. Козицького на 1 рік дому поправи.

Звідси виходить, що в Рівному не було суду, натомісць була боротьба двох сторін: побідників-Поляків і побіджених Українців. Ось який характер носило поступовання представників судової влади підчас процесу; таке враження робила поведінка публики відносно судового вироку. Коли був оголошений вирок суду несправедливий і суворий, то всі присутні на салі свідки оборони, — селяни й інтеліґенти-Українці — були глибоко схвильовані, а деякі не стримавшись заридали, а польська-ж публика в той час тріюмфувала.

Коли такий характер носила судова розправа проти українських послів, то як виглядає вимір справедливости відносно до звичайного обивателя української народности.

Скажу коротко: наш народ віддавна не має віри в справедливість польських судів.

Михайло Старицький.

ПОТАЙНІ УЧЕНИКИ.

Ми там були... Його розпяли,
А ми дивились оддалі,
Та обережливо мовчали,
І в глибині душі ховали
Свої незважені жалі.

До нас присікались словами:
„Повинно, й ви тої-ж руки —
Адже-ж були Його друзями?"
Ми відцуралися з клятьбою, —
І півень крикнув здалеки.

Вони замучили Месію...
Усе простив він ворогам;
Він душогубу, лиходію
В раю зустрітись дав надію...
Та чи простив же він друзям?

Володимир Самійленко.

НА ПЕЧІ.

Хоч пролежав я цілий свій вік на печі,
Але завше я був патріотом, —
За Вкраїну мою, чи то вдень чи вночі,
Моє серце сповнялось клопотом;

Бо та піч не чужа, українська то піч,
І думки надиха мені рідні;
То мій Луг дорогий, запорозька то Січ,
Тільки в форми прибрались вигідні.

Наші предки колись за-для краю свого
Труд важкий підіймали на плечі,
Я-ж умію тепер боронити його
І служити, не злазячи з печі.

Еволюція значна зайшла від часів,
Як батьки боронились війною, —
Замісць куль і шабель, у нових діячів
Стало слово гаряче за зброю.

Може зброя така оборонить наш край,
Але й з нею прекепська робота:
Ще підслухає слово якийсь поліцай
І в холодну завдасть патріота.

Та мене почуття обовязків своїх
Потягає служити народу.
Щоб на душу не впав мені зрадництва гріх,
Я знайшов собі добру методу.

Та нехай же працюють словами й пером
Ті, що мають дві шкурі в запасі...
І, розваживши так, я віддався цілком
Праці тій, що єдине на часі.

На таємних думках та на мріях палких
Я роботу народну обмежу;
Та зате для добра земляків дорогих,
Я без мрій і хвилини не влежу.

І у мріях скликаю численні полки
З тих, що стати за край свій охочі,
Слово-ж маю на те, щоб ховати думки,
Як-що зраджують їх мої очі.

До письменства я кличу, звичайно в думках —
Щоб світили над нашою ніччю,
Хоч, на жаль, мати книжку народну в руках
Я признав небезпечною річчю.

О, Вкраїно моя! Я звязав свій язик,
Щоб кохати безпечно ідею,
Але в грудях не зможу я здержати крик
У годину твого ювилею:

„Ще стоїть Україна! не вмерла вона,
І вмірати не має охоти:
Кожна піч українська — фортеця міцна:
Там на чатах лежать патріоти."

Слава-ж нам! бо коли-б дух народу погас,
Не стерпівши свого лихоліття,
То по йому хоч зо два примірники з нас
Дочекають нового століття.

Слава нам! хоч-би вмерла Вкраїна колись, —
Її слід буде легко шукати,
А щоб краще наші ті сліди збереглись,
Буде зроблено з нас [illegible]

ЯК УРЯДУЄ ПОЛЬСЬКА ПОЛІЦІЯ?

У варшавському соймі поставив пос. Прилуцький таку інтерпеляцію: „В Міхові любартівського повіту є дім, що належить як спільна власність до трьох Жидів — Оконя, Рубінштайна й Акермана. В тому домі мешкав донедавна один із „пшодовнікуф" місцевої поліції, займаючи аж чотири кімнати. Недавно зголосився він до властительки і заявив, що хоче залишити помешкання, але під умовиною, як що дістане відступне в сумі 125 зол. Поминаючи те, що законно йому ніяке відступне не належиться, власники згодилися на цю пропозицію. Але день перед випровадженням явився до власників инший „пшодовнік" і заявив, що займає помешкання свого товариша для себе. Коли власники заявили, що помешкання віддадуть тільки по відповідному наказу влади, новий кандидат на комірника вийшов. Тої самої ночі впав він з кількома поліцаями до дому названих Жидів, щоби їх стероризувати. Своїм підчиненим видав такий наказ: „Не бити Жидів, тільки кусати!" Супроти такого наказу один поліцай покусав дуже сильно жінку Оконя а инший самого Оконя. На другий день той самий „пшодовнік" повідомив любартівського команданта, що Жиди збунтувалися, а через те він просить допомоги. Того самого дня той-же „лицар" візвав до себе представників місцевої сіоністичної організації, відкликав заповіджений відчит одного сіоніста, наказав позамикати всі жидівські склепи, заборонив бити худобу у міській жидівській різні та накінець заборонив Жидам ходити вулицями міста по год. 7. вечером, иншими словами завів на власну руку виїмковий стан. На слідуючий день (16. травня) увійшов він наново до названого дому і привів зі собою 36 поліцаїв. Усіх властителів він арештував і відвіз їх у кайданах до Любартова. 17. травня присилував деяких Жидів помагати йому спроваджувати меблі до нового помешкання, а коли хто відмовився носити меблі, то його теж арештовано за спротив владі та за бунт". Інтерпелянт домагався покарання винних.

ВІДМОЛОДЖЕНИЙ 84-ЛІТНИЙ СТАРЕЦЬ.

Про таке пишуть французькі ґазети: Армав Ґільомен, 84-літній париський маляр дав перевести на собі операцію відмолодження. Операцію перевів славний біольоґ д-р Яровський. Ґазети запевняють, що старець знову відзискав певні фізичні сили. Метода Яровського основується на свого рода трансфузії крови з молодого чоловіка.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

П. Космій, Ню Йорк. — Де ви таке вичитали, що не треба робити української пропаганди серед світової преси? І чи Ви не можете зрозуміти, що одно подати факти про життє українського народа під чужими окупаціями в пресу англійську, американську, французьку, чи яку другу, а друге, зовсім друге, писати на Поляків чи Москалів лайки в українську пресу? Чи Ви не бачите, що від української пропаганди в чужій пресі росте знанне української справи в світі, а тим самим число українських приятелів, а від лайки на ворогів в українській пресі користи нема ніякої?

І. Гнат, Питс, Н. Д. — Се все дуже гарно, що Ви описуєте, але що з усіх патріотичних розмов, які Ви там вели, прийшло українському народови? Ви кажете, що Ви й Ваші знакомі великі патріоти, але дозвольте спитати, кілько Ви зібрали на сих патріотичних розмовах на українські школи в старім краю, або на піддержанне української преси, або на будову українського народного дому в рідному селі? Чи патріота пізнається по тому, що він масненько говорить про Україну та розвязує нам питання, чому не було української держави, тим, що накидається на людий, які „його не послухали"?

А. Петя., Ню Йорк. — Се не допись, не новинка, а звичайне собі оголошенне.

С. Скородинський, Ню Йорк. — Вирізок дістали. Хоча бачили се передтим, але мимо сього дякуємо Вам за Вашу дбалість. Як Ви певно завважали, наша газета подала вістку про се... від Українців Запоріжжя, або, як во... [illegible]

З українського життя в Америці.

ПРОВІДЕНС, РОВ АЙЛЕНД.

На допомогу голодному селу.

Українські громадські діячі зі сього стейту збираються до живої акції на допомогу голодуючим селянам в Галичині. Вони бачуть, що зі заложеними руками дальше сидіти не можна. Треба робити не криком, а ділом, і то ділом, яке помагає нашим братям. Зорґанізувати для сеї справи думають вони всіх Українців з цілого стейту, бо не хочуть вони мішати до сеї справи ні політики ні релігії.

Товариство імени Тараса Шевченка вибрало для сеї справи комітет та постановило урядити пікнік, на котрому наші люди моглиб зійтися, порадитися, розрадитися, а при тім зібрати жертви на допомогу для голодуючих українських селян під польською кормигою.

ТЕМС, В. ВА.

В нашій місцевости істнує відділ У. Н. С. Попри нашу орґанізаційну роботу відділ старається о скільки може допомогти рідному краєви. В тій цілі стараннєм п. Гр. Магуна заряджено збірку на голодуючих яка принесла кругло $20. Кромі цего зібрано народний податок в сумі $6 які то гроші переслано до Обєднання. На цю суму зложили слідуючі особи: Від відділу У. Н. С. ч. 26 $10, Н. Магун, В. Буско, Гр. Магун, В. Піпа по $2, Н. Шкарбенко, М. Піпа по $1. Надто народний податок зложили слідуючі:

Григорий Магун та Мартин Демський по $3. Цей примір заохотить і других наших громадян до народної праці. Покажім, що і Темс є свідома українська кольонія.

КОГУС, Н. Й.

Не велика наша громада! Та зазавдяки праці одиниць наша громада призбирала таку збірку на голодних в старому краю, якою не може похвалитися навіть деяка велика громада. П. Д. Зальопаний переслав збірку $70.30 до нашої центральної організації Обєднання, яке вишле гроші на призначену ціль. На цю гарну збірку зложили слідуючі:

О. І. Шуховський $4.00; П. Ракочий $3.00; Д. Зальопаний, Н. Заблоцький, І. Зазуляк, о. Й. Дженджера, Г. Бабяк по $2.00; Г. Базар, Т. Мельник, А. Афінович, А. Петренко, Й. Дзямба, О. Лесняк, Т. Ґрацонь, І. Ґаврон, І. Барна, І. Роман, К. Семенчук, П. Дзямба, М. Говікович, В. Шклярик, М. Галашин, П. Бабяк, А. Мазурик, М. Мазурик, І. Колосовський, С. Фіялка, Гр. Недільский, Й. Лозинський, К. Вареница, М. Кушнір, Д. Посід, М. Петрик, А. Афінович, М. Рогожовський, Д. Мричко І. Столяр, К. Коник, В. Поврозник, В. Любянецький, П. Вершигора, В. Коник, М. Михайляк, В. Сташко, І. Недільський, по $1.00. Прочі зложили по 50 ц. і 25 ц.

Всім жертводавцям належиться щира подяка за їх обильну жертву. Треба надіятися, що біля цеї громади свідомих громадян обєднаються всі та станут до праці на народній ниві.

Допись.

ДОПИСІ.

ЖИТТЯ НА ФЛОРИДІ.

Флорида, дня 26. червня 1925.

Хочу поділитися з товаришами-читачами своїми вражіннями з життя на Флориді, бо про неї пишеться богато по ґазетах других народів, але мало в ґазетах нашого народа.

Флорида має безконечну весну й літо. Кінчиться один збір, а починається другий. І так без перестанку. Три збори випадають на кождий рік.

Дає вона переважно овочі. Родяться тут помаранчі, звичайні і „танджеріни", цитрини, виноград і всякі другі. Просто нема в світі овоча, який тут не родивсяб. Богато з них я навіть по імени не знаю.

Щодо огородини, то родиться тут риж, „пінатси", ягоди всякого рода, огірки, капуста, фасоля, горох, картофля, мельони, кавуни, гарбузи.

Клімат тут дуже чистий і здоровий. Я жив у Канаді 21 рік і до того дожився, що вже не міг по світі ходити через ревматизм і усе покинув. Приїхав я сюди і до трох місяців моя недуга щезла від мене, гейби рукою відняв. Жию тут вже два роки й чуюся тепер у повнім здоровлю. Про хоробу я просто вже забув.

Клімат тут рівний, як літом так і зимою. Ріжнородні дерева, пальми, помаранчові і всякі цвітучі зела цілий рік довкруги наповняють воздух своїм бальсамом.

У сій околиці, де я живу, є нас Українців десятьох. Межи нашими сусідами є 2 Поляків, кільканайцять Чехів, кількох Німців. Всі вони так, як я, приїхали сюди на пів мертві, з підорваним здоровлем. Нині кождий здоров, і охочий до праці. Кого лишень знають серед своїх знакомих, хорих на недугу, радять їхати до Флориди, ба, бо самий клімат людий лічить.

Богато людий послідними часами вибирається в Фльориду. Богато з них наперед вибирається лишень подивитися, але приїхавши сюди, вже не має охоти вертатися, але сейчас остає тут на все. Ціна на землю тут всіляка. Залежить наперед від землі, а відтак від того, де вона положена. Земля краща дорозча, земля пліхша дешевша. Земля коло міста йде від 1000 долярів в гору, а дальше від міста від 200 долярів у гору.

Mr. Gregori Kereluk
R. F. D. 1, Wauchula, Florida.

СЕРЕД КРОКОДИЛІВ.

Ще перед американською револіоцією проживав в Пенсилвенії один чоловік котрий звався Вільям Бартрам. Він був ботаніком, себто чоловіком, котрий багато знає ріжних родів рослин, а також знає дуже цікаві річи про ті рослини. Ось наприклад, як росте рослина, як вона дихає, або кормиться, як корінці рослини перетворюють тверду землю в поживу для себе, як збудоване тіло рослини, починаючи від корінця, стебла, листя аж до ніжного цвіту. І кожда друга рослина має инший цвіт, а той чоловяга знає геть все про ті рослини, навіть знає як кожда квіточка зветься. А ми з вами, діточки, знаємо тільки деякі рослини, далеко не всі.

Вивчивши всі рослини в Пенсилвенії, він хотів ще бачити рослини і звірята, які є на півдню Сполуч. Держав. Для того він і помандрував собі на південь через Південну Кароліну, Джорджію, а також і в глибину стейту Фльориди.

В маленькім човні Бартрам поплив собі по ріці Св. Івана. Він взяв з собою Індіянина за... зувати йому дорогу підчас його подорожи в чужій околиці. Але Індіянин змучившись від тяжкої подорожи, полишив його самого, а сам нишком втік. Тоді Бартрам самотно поплив далі по тій річці. Край був тоді дикий, а в річці повно було величезних крокодилів.

Бартрам бачив як в поблизу його човна два великі крокодилі боролися. Вони переганяли один за другим від берега до берега річки і вилячкували по воді своїми величезними хвостами. То знов вони здибалися посеред ріки і билися з такою великою жорстокістю та завзяттєм, що вода аж мовби кипіла й пінилась наоколо них. Вони сплітались в тій боротьбі один з другим і гризучи один другого, спускалися на дно ріки. Їхні бориканння на дні дні ріки підносило на поверхню води великі хмари намулу.

Скоро вони знову випливали на верх і клямцали своїми величезними пащами і зі злости разом страшенно ричали. Опісля вони кидалися один на другого і знову поринали на дно. Але один з них в той час був вже дуже побитий. Він відплив в очерет на відміль, спасаючись від нападу. А другий виплив з дна на поверхню води і своїм страшенним ревом та голосним криком святкував свою побіду над побитим соперником. Всі инші крокодилі, що вздовж берегів нуртували в воді, в сам час разом страшно заревли. Як грім той рев далеко покотився, стрясаючи повітре.

Зі страхом Бартрам плив своїм човном далі. Він кождої хвилі сподівався нещастя, але він був готовий боротися з ним, настроївши свій карабін. Далі по річці він бачив, як крокодилі в деяких місцях збиралися в великі юрби і ловили рибу, котра плиплива з моря. Бартрамови також треба було риби на вечерю. Він взяв тичку і бив крокодилів відганяючи їх від човна, а рибу сам виловлював для себе, кидаючи її в човен. Та пізнійше він відплив трохи за далеко від берега на середину ріки і його зараз же оточила більша юрба крокодилів. Декотрі з них намагалися перекинути його човен! Два величезні крокодилі під ту пору заатакували його з другого боку і виставивши свої страшні голови з води, випорськували зі своїх пащ воду, котрою геть забризкали цілого ботаніста. Инші-ж клямцали своїми щоками разом так близько коло його уший, що той крик і те клямцанне мало не оглушили його.

Бартрам відбивався від них на пропале своїм дручком сильнійше, направляючи човен до берега. Коли він дістався ближче берега, крокодилі залишили його. Він пішов трохи далі понад берегом, щоби наловити трохи риби, а човен зіставив коло берега, привязавши його. Коли він вертався назад до свого човна, він тримався близько берега і, він бачив, як один крокодиль, яких дванадцять стіп задовжки, без перестанку за ним поспішав. Коли-ж Бартрам пішов скорше понад берегом до свого шатра, коло човна, бридке сотворінне прилізло до його ніг і лягло поблизу, дивлячись довгий час на нього.

Бартрам побіг до свого намету взяти мушкет. Коли він повернув назад, крокодиль вже спинався до його човна, щоби дістати ту рибу, котру він наловив раніше. Він вистрілив з мушкета і забив на місци велику звірину. Він думав, що більше не буде мати з ними клопоту; та в ту пору, коли він чистив свою рибу, другий крокодиль приліз тихцем, до него і був би потягнув його в ріку, колиб Бартрам був не спостеріг звірини в слушний час і не відправив її тою самою дорогою, що й попереднього крокодиля.

На другий день він ще більми. Вони ще гірше розлютувалися і нападали на нього. І чим далі він плив по ріці, тим більше їх збиралось і непокоїли його, та він був сміливий і бив їх своїм буком де попало і, відганяючи їх від себе, сам плив собі далі на південь...

ПОРОДИЛА ДИТИНУ И ВІДІХАЛА ПОЇЗДОМ.

На стації містечка Віллямайор в Еспанії вийшла з поїзда якась жінка — скоро пійшла до пустої ждальні, породила там дитину й мерщій вернула до купе. Поїзд заразже відіхав, тож годі було довідатися щонебудь про матір дитини.

ЗАБОРОНА ВИВОЗУ КАВЯРУ.

Московські газети повідомляють, що радянський уряд заборонив вивозити свіжий кавяр. В умотивуванні заборони сказано, що кавяр є дуже поживний та легко стравний артикул, що надається передусім для хорих і інвалідів. За границею кавяр дуже дорогий, тому вивіз із Росії дуже зріс і грозить небезпека, що російські шпиталі, санаторії й робітничі здоровні кольонії мусіли би обходитися без кавяру.

ЗАЧАРОВАНА ЦАРІВНА.

(Казка).

В давних літах жили король і королева. Вони були богаті, мали всьо чого хотіли — лише не ставало їм до щастя дітий. По довгім ожиданню народилася їм донечка. Щасливі родичі запросили богато гостей на хрестини а між ними і 12 ворожок котрі желали їм богато доброго. Про тринайцяту забули, і тому вона постановила пімститися. Вона дитину закляла так: що сказала, що дівчинка виросте на дуже гарну панночку але в 15-ім році уколеться в палець веретеном і западе в столітний сон. Родичі дуже настрашилися сеї ворожби, казали всі веретена попалити а всі пряхи повигонити з краю.

Ворожба злої ворожки сповнилася. Дівчинка виросла на дуже гарну панночку. Коли її кінчилося 15 літ в день її уродин виїхали десь родичі з дому. Тоді царівна схотіла оглянути цілий замок. По крутих сходах вилізла аж на високу вежу де застала стареньку пряху. Дівчина схотіла спробувати як то ся пряде, але лише взяла веретено в руки, вкололася в палець і заснула глибоким сном. З нею разом заснув хто лише був на замку. Король і королева що вже були вернули з поїздки, цілий їх двір. — вся служба.

В стайни поснули коні, на подвірю коти, пси, кури, голуби. Кухар що хотів за щось бити малого кухтика заснув так з піднесеною рукою. Огонь в печи заснув також і в цілім дворі навіть мушка не ворушилася на стіні.

Так спав цілий двір довгі, довгі літа. Всі стежки, брами, вікна, заросли дикими рожами, прочитанами, мохами так, що жаден чоловік не міг перейти тамтуда. Лиш люди розповідали собі, що там спить довголітним сном прекрасна царівна і чекає аж зявиться хтось, що обудить її з того сну. Учув о тім красний царевич і постановив її обудити. І вибрався шукати її.

Коли він прийшов на замок, минуло як раз 100 літ відколи царівна попала у той зачарований сон. Без перешкоди перейшов він черз дикі корчі, пішов поміж сплячі звірята та слуги, аж там де спав король та королева. В кінци зайшов на вежу і там побачив сплячу царівну. Упоєний її красою, не міг повздержатися, щоб її не поцілувати. Тоді вона сейчас пробудилася, пішла з ним до тої салі де були її родичі. Вони, як і вся служба та звірята вже також були побудилися. Велика радість запанувала на цілім дворі. Незадовго відбулося дуже гучне весілля царевича з тою царівною.

СМЕРТЬ СТАН. ЗАГУРСКОГО.

„De mortuis aut nihil — aut bene!" — ось принціп, що обовязує у відношенні до померших. Хочаб померший не визначався особистими чи громадянськими прикметами, хочаб його прикмети були навіть відемного характеру, то все таки перед маєстатом смерти насильно вишукується тільки додатні прикмети, твориться легенду про помершого. В найгіршому випадку промовчується все відемне, лихе, промовчується діла і вчинки небіщика, передається його забуттю.

А все таки є одиниці, є небіщики, які переростають те „nihil", яких не може заслонити собою навіть маєстат смерти. Їх відемні, злочинні вчинки не дозволяють перейти мовчки попри їх могилу."

До таких вийняткових одиниць, специфічних небіщиків належить др. Станіслав Остоя Загурскі, б. член-основник і б. голова „Звйонзку оброньцуф Львова", який помер перед чотирма днями на удар серця. По Львові шириться теж чутка, немов то др. Загурскі застрілився. Та не важно те, яка смерть змела з лиця землі дра Ст. Загурського, і не те, що пок. Загурскі був основником чи головою „оборонців Львова" лягло в основу неспроможности перейти мимо цеї події. Др. Станіслав Остоя Загурскі глибоко врізався в память українського народу на становищі військового авдитора в часі світової війни. Віденська „Arbeiter Zeitung" після покінчення світової війни видрукувала цілу низку „клясичних" присудів на десятки невинних українських селян. В австрійському парляменті українські посли показували фотографії повішених пок. Загурским з фотографією самого спричинника смерти неповинних людей пд шибеницями. Недавно про цю саму справу писав львівський „Дзеннік людови", чим спонукав пок. Загурського зрезиґнувати зі становища голови „Звйонзку оброньцуф Львова".

Особливо голосною була справа присудження і повішення майже двох десятків невинних селян в Синевідську вижньому перед вікнами старенького пароха, якого сам вид невинно повішених загнав у могилу. Ревізія процесу реґабілітувала невинно повішених, але не привернула до життя мужів жінкам і батьків дітям. А були це найсвідоміші селяне Синевідська вижнього. Одначе на Синевідську не кінчалася „патріотична" діяльність Загурского. Вся Сх. Галичина, а особливо Підкарпаття, самі Карпати і Закарпатська Україна була тереном „правосуддя" пок. Загурского. Про цей період життя і діяльности „незабутнього" покійника вважала за відповідне промовчати навіть „патріотична" — безцеремонна польська „кресова" преса.

Помершого супроводжали „оброньци" Львова і львівські хієнські діячі. Та його супровожали й духи невинно повішених. Нехай же осквернена земля не викине його тлінних останків зі свого всескриваючого нутра. — („Діло").

В. БУДЗИНОВСЬКИЙ.

Сава Чалий.

(Історичне оповідання).

(11)

— То зле, що так балакають. Як таке донесеся до мого пана, то погладить мене проти шерсти.

— Як твоя совість чиста, то тобі нічого боятися.

— Моя совість чиста, але вона не панська. Не така, як повинна бути у панської собаки.

— Ти не собака.

— В тім то й цілий мій клопіт... Я тобі друже, скажу, чому гайдамаки не розуміють мене. Тобі можу се сказати, бо знаю, що хоч би ти не погоджувався зі мною, то змовчиш... Я на людий не полюю, людий не мордую. Полюю на зьвірів і для зьвірів нема для мене пощади ні помилування. Як гайдамака нікого не скривдив; як він вбив кого, але тільки караючи зьвіра, то я ловлю його так, що він в мої руки не влізе. Але як гайдамака зьвір, як він без цілі руйнує, рабує і мордує, то хоч би він був мій рідний брат, не спічну, аж дістану його в свої руки і передам катови!

— Коли ти балакаєш зі мною щиро, то й я з тобою буду щирий. Я й того не роблю. Я всіх гайдамаків пускаю. Де і як можу, пособляю їм.

— Ти? Ти спільник руїнників?

— Бо з тої руїни вийде щось путнього.

— Не журися, Верлане! Гайдамаччина панщини не скасує, тільки цвитучу землю перемінить в пустиню. В сих сторонах був колись рай. Правда, з панщиною і з всякими кривдами, але все таки народови жилося тут ліпше, ніж в инших землях. Довга й люта війна перемінила сі сторони в пустиню. Край заселився наново, покрився новими цвитучими, богатими селами. Правда, йде наново панщина. Але все таки вона не буде тут така тяжка, як на Заході. Ми повинні робити так, щоби не було гірше. Гайдамаччина тільки роззьвірює панів проти народу.

— Нехай, що все те правда. Але що ти порадиш на се, що молоде покоління, котре панщини не кушало, з нею не погодиться?

— Моя рада така, робити, як я роблю. Ходити проміж дощ і не спинювати побігів народу від панщини. Але розбійства не терпіти, бо воно народови шкодить більше, ніж панам.

— Колиж бо ти гайдамаччини не здавиш. Даремний труд. Вже тепер пани не можуть дати собі ради, хоч се тільки початок.

— Здавити в самім зароді!

— Зароду не здавиш, бо сей зарід в кождім селі, в кождій слободі. Він ще спить, але недовго буде спати. Україна засіяна слободами. Слобода не вічна. Де лиш заведуть панщину, там розбудять гайдамацтво. Чи пани дадуть собі раду, як весь народ піде в гайдамаки? Даремний труд!

— То знов прийде руїна, Україна знов переміниться в пустиню. Як до того має прийти, то нехай се станеться без моєї помочи.

— Як до гайдамаків пристануть такі, як ми, то руїни не буде. Проженемо Ляхів і самі запануємо на нашій землі. Буде вільна Україна.

— Руїнники, що тільки йдуть на рабунок і морд, збудують Україну? Сотворять власну державу?

— Ти бачиш тільки се, що є, а не бачиш того, до чого йде і до чого мусить прийти. Тепер гайдамаки тільки руйнують, бо то самі хлопи, котрі мстяться на панах за свої кривди. На добавок ті гайдамаки, хоч би хотіли, то ще тепер не можуть зробити нічого більше, як тільки зрабувати, спалити щось, або вбити когось, бо вони зараз після того, як щось таке вдіють, мусять втікати і ховатися в неприступних нетрах, або одинцем по ріжних закутинах. Инакше буде, як гайдамацькі купи виростуть і переміняться в великі гайдамацькі війска. Тоді таке війско, здобувши який город, осяде там і буде над цілою околицею панувати. Замість руїни прийде лад, тільки що без Ляха і без пана. Щоби гайдамаків справити на сей шлях, треба дати їм розумних отаманів.

— Коротко, ти надієшся того, що з гайдамаччини виросте друга хмельниччина? Не надійся! Хмельницький розпочав повстаннє війском, не чернию. Гайдамаки, не війско, а товпа. Вона не знає, чого хоче, куди йти, до чого йти, що на руїні збудувати і як збудоване вдержати, щоби будинок сам не розсипався. Хто воює одною товпою, той марнує людську працю і людську кров. Товпа буде руйнувати панські двори, буде руйнувати міста. Вона може й буде горою, але тільки пити, поки проти неї не стане вимуштроване війско. Не поодинокі купи народу, але велике, вимуштроване, в одній руці зеднане війско годно подужати ворога і держати його здалека від нашого краю. Лише під охороною такого війска можна в краю завести лад і утвердити хвилеві здобутки війни.

— Все те правда, що ти кажеш. В кождім повстанню провід мусить взяти зорганізоване війско, котрого отамани знають, що поставити на руїні. Тільки таке війско може, як мету поставити собі не саму руїну, але відбудову власної держави. Держави без польського, чи московського пана над нами і без пана між нами... Бачиш, що я думаю таксамо, як ти.

— Деж те зорганізоване війско? Хмельницький дістав його на Запорожу і до него пристали реєстрові полки. З тої малої армії він утворив ядро, до котрого додавав постійно нові заступи.

— Я тобі вже сказав, що у війско можна перемінити деякі гайдамацькі купи, даючи їм розумних отаманів. Тепер скажу ще більше. Є готові війска, з котрих можна би утворити, так як се зробив був Хмельницький, ядро нової нашої армії.

— Не знаю, де ти знайшов таке війско. Запорожці нині під московським обухом. Москалі держаться з Ляхами проти нас. Запорожці не важаться стати ядром української армії у війні проти Польщі.

— Нема війска? — Верлан спитав, кладучи руку на рамени Чалого. — Нема ядра української армії? А мій полк! А твоя сотня! А тисячі инших козаків в міліціях ріжних панів! Не досить на ядро армії?

Чалий цілий затрусився. По хвилині мовчанки промовив.

— Зачати можна. Успіх зразу був би. І не малий. Але як скінчиться? Польща також не без війска. Нашле сюди більше ніж треба, щоби здавити нас. Москаль дасть Ляхам поміч з двох причин. Москаль хоче Правобічну вдержати при Польщі. Се одна причина. Друга та, що ми мусілиби нівечити панщину. Москаль заведить у себе крепацтво, отже у своїм сусідстві не стерпить вільного хлопа.

— Такі небезпеки були перед смертю короля Августа другого. Тепер польським панам війско потрібне до війни між ними самими. Від Польщі нам не грозить тепер ніяка небезпека. Від Москви також ні. Москва шле у Польщу свої війска на те, щоби били прихильників Лещинського. Ті прихильники головно на нашій Україні. Зробім так, як робив Хмельницький. Він зразу не говорив, що загадав вибити на волю всю Україну. Дурив Ляхів кажучи, що йде на Чаплинського, що йде відбивати свій хутір. І ми скажемо Москалям, що йдемо бити ворогів Августа третого. Піддурені Москалі ще й поможуть нам. Коли в Польщі вже настане лад і коли Москалі схаменуться, вже буде запізно, бо Україна вже буде в наших руках, опанована нашим війском. Ми маємо ще одного союзника. Ним є все наше православне духовенство. Через те попи тягнуть до Москаля, бо він православний. За нашими попами стоять попи Гетьманщини і попи Московщини будуть напирати на царя, щоби зірвав приязнь з Польщею і загорнув Правобічну. З того вийде таке, що Москва, як не поможе нам своїми війсками, то бодай не піде проти нас і Ляхам не дасть помочи. Також Запороже буде смілійше і позволить нам організувати армію на запорожській землі. Бачиш, що складаєся добре, тільки треба ділати скоро, щоби Україну опанувати ще заки Ляхи погодяться на одного короля. Потому буде запізно.

Чалий все те вислухав дуже уважно.

— Нехай що всьо піде так, як ти кажеш, — відповів. — Тільки за одно ти забув. Чи маєш під рукою другого Хмельницького? Такого, що був би божищем черни? Такого, що не тільки мав би розум Хмельницького, і бив добре, але щоби ніхто з нас, ніхто в народі й подумати не посмів стати йому рівним, або підвести на него руку? Як не будемо мати такого, то все те, що зробить війско, народ зруйнує.

— Знайдеся. Між отаманами надворних міліцій є лицарі, є розумні, є чесні люди. Як пристануть до повстання, то той, котрий в боях буде мати найбільше щастя, вибєся на другого Хмельницького.

— Коби тільки завистъ між отаманами не погубила його!

— Як буде мати за собою ліпших отаманів, то завистъ не вдіє йому нічого. І Хмельницький боровся з завистю, та при помочи Богунів, поборював її.

— Тепер ще не можу дати тобі відповіди. Се було би запокваплно. Все те, що чую від тебе, що знаю і до чого нераз сам додумувався, тепер так клубиться і шумить в моїй голові, неначе у ній був рій пчіл, та хтось впхав руку. Мушу супокійно все те передумати. Як вже до чогось додумаюся, то сповіщу тебе.

— Не сповіщай, тільки вали просто на Запороже... Або, як не схочеш, лишися ляшкам слугою і бий гайдамаків.

— Бити не буду. Як не піду за твоєю радою, то покину службу.

— Ходім до хати!

Коли Сава відїхав, Верлан покликав до себе свого осаулу.

— Наш похід мусимо прискорити, — сказав, коли осаула прийшов до него до саду. — Рушаємо ще нині під ніч!

— Зрада? — Мусимо втікати? — осаул спитав стрівожений.

— Зради ще нема, але може бути. Був тут Сава Чалий. Я з ним балакав. Він вже знає, що я рішився перейти до гайдамаків. Думаю, що й він се зробить. Як надумаєся инакше, то готов донести нашому панови.

— Полк готовий відійти в кождій хвили.

— Чи ті, що мають жінку, діти, вже відділені від полку в окрему сотню? Бо таких не возьму. І пани мстились би на їх родині і вони тужили би за своїми.

— Саме нині я відділив таких. Їх не богато. Решта не має за ким тужити.

— Може котрий має дівку, від котрої не схоче відстати?

— І таких я вже відділив.

— Кілько таких, що підуть з нами?

— Четвириста. Вони готові до походу. Можуть відійти в кождій хвили.

— Отже під вечер виведи їх за місто. По місті між Жидами розпусти чутку, що прийшли вісти про нову гайдамацьку ватагу. Мою родину возьму з собою і уміщу її на Запорожу. Родина вийде вже в полудне. Я ще лишуся в місті аж до смерку. Коли смеркнеся, поїду до війска.

Осаула, відійшов, жінка й діти Верлана стали виряджатися в дорогу.

Виїхавши з Шарґороду, Чалий казав своїм козакам ступати поволи вперед, сам їхав за сотнею і пережовував усе те, що вчув від Верлана.

— Коби все склалося точно так, як то Верлан балакав! Що проти панщини збунтуєся весь народ, не сумніваюся. Але чи опісля буде можна всі ті ватаги гайдамаків зібрати до купи й зорганізувати з них війско? Таке війско, котре не розлазиться раз коло разу, щоби розбивати купців, вирабовувати панські двори, мордувати панів, але йде до бою проти війска і бєся за Україну? Чи колотнеча і нелад в Польщі справді потревають довше, так щоби ми здужали з р б и т и підготовну роботу, ще заки Польща вернедо сил? Чи Москалі справді будуть стояти на боці, або й помагати нам? Чи Запороже справді дасть захист гайдамакам і позволить нам зорганізувати українську армію? Чи бодай тоді, коли наш початок буде щасливий, лівобічні козаки пристануть до нас? З дозволом, чи без дозволу Москви?

Такі й инші питання морочили його і відповіди на них не міг найти. І рожеві надії Верлана мали богато за собою і сумніви Чалого мали свою основу в недавній минувшині України. Остаточно Чалий додумався до того, щоби за поквапно не вихопитися.

— І панською собакою не буду, і на непевне не піду! — сказав до себе і виїхав на чоло війска.

(Дальше буде).